

ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ

Είναι βέβαιο ότι το πρώτο θέατρο του κόσμου οικοδομήθηκε στην Αθήνα, στο ιερό του Διονύσου ελεύθερος κάτω από την πλευρά της Ακροπόλεως στις αρχές του 5ου αιώνα.

Τα προβλήματα που προκύπτουν απ' την μελέτη του θέματος ορίζονται μόνο στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής μορφής του οικοδομήματος που προσπαθούμε να ανιχνεύσουμε μέσα στη συσσώρευση ετερόκλητων στοιχείων ποικίλων εποχών απ' το 500 π.Χ – 400 μ.χ περίπου. Τα περισσότερα ερωτηματικά που απασχολούν τους αρχιτέκτονες είναι στη λειτουργία του αρχιτεκτονήματος. Εξάλλου πρέπει να αρχίσει κανείς νωρίτερα δηλαδή να αναρωτηθεί που δίνονταν οι παραστάσεις τις πρώτες δεκαετίες μετά την επίσημη είσοδο της τραγωδίας στις Διονυσιακές τελετές ώσπου να προβλεφθεί το ειδικό οικοδόμημα που θα ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις των τριών δραματικών ειδών. Πάντως δεν είναι δυνατόν να γίνει λόγος για κτίσμα πιο πολύ για την αξιοποίηση μιας κυκλικής πλατείας γύρω από την οποία θα μπορούσε να κάθεται το κοινό πάνω σε πρόχειρα στημένες για την περίπτωση ξύλινες κερκίδες, τα λεγόμενα "Ηκρία".

Ακριβώς η κατάρρευση αυτών των κερκίδων γύρω στο 500 π.Χ. σύμφωνα με την παράδοση έδωσε στους Αθηναίους την αποφασιστική αφορμή να ζητήσουν μία μόνιμη λύση που άλλωστε έγινε απαραίτητη από την μεγαλύτερη δημοτικότητα του

δράματος. Δυστυχώς με όλες τις ανασκαφικές έρευνες και τις εκτεταμένες μελέτες, ακόμα και σήμερα τα προβλήματα των διαφόρων φάσεων του θεάτρου βρίσκεται σε αδιέξοδο. Έτσι δεν είναι ακόμη βέβαιο πια μέρη μέσα στα ερείπια του θεάτρου του Διονύσου προέρχονται από την μετοχή των μεγάλων ποιητών του 5ου αιώνα. Άλλωστε τα σημαντικότερα τμήματα δεν έχουν αφήσει κανένα ίχνος επειδή ήταν ξύλινα. Το πρώτο πραγματικό θεατρικό οικοδόμημα φαίνεται ότι κτίστηκε μόνο γύρω στο 330 π.Χ. με πρωτοβουλία του φωτισμένου πολιτικού Λυκούργου, όταν πια δεν έμεινε να στεγαστεί εκεί παρά ο τελευταίος μεγάλος ο Μένανδρος.

Η μόνη άμεση πηγή για να δούμε πώς ήταν η μορφή του θεατρικού χώρου είναι τα ίδια κείμενα των έργων που παραστάθηκαν εκεί. Μεγάλη βοήθεια αντλούμε από σύγχρονα έργα πλαστικής και κυρίως κεραμικής. Από την έρευνα αυτή μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το αρχαίο θέατρο περιείχε τα τρία βασικά αρχιτεκτονικά του μέρη: ένα κυκλικό αλώνι για τις κινήσεις του χορού (ορχήστρα), ένα επίμηκες κτίσμα για αλλαγές, υποκριτών (σκηνή). Ένα αμφιθεατρικό κοίλωμα για τις θέσεις των θεατών (θεάτρου ή κοίλου). Τα τρία αυτά στοιχεία με όσες αλλαγές και να έγιναν παρέμειναν πάντοτε βασικά και παρόντα. Η ιστορία του θεάτρου παρακολουθείται πάνω στις βαθμιαίες μεταμορφώσεις της σκηνής που συνυφάνθηκε με τις τύχες του δράματος σε όλη την πορεία του θεάτρου ήταν ένα απλό επίμηκες οικοδόμημα κατασκευασμένο από ξύλο και στηριγμένο πάνω σε γερά θεμέλια.

Στις συνηθέστερες αναπαραστάσεις η σκηνή παρουσιάζεται με μια κεντρική θύρα ένα μικρό πρόστυλο μπροστά για να δημιουργείται μια πιο συγκεντρωτική εντύπωση. Με αυτά τα βασικά χαρακτηριστικά το κτίσμα προσέφερε ένα μόνιμο σκηνικό βάθος που παρίστανε την πρόσοψη ενός ναού που ήταν κατάλληλο για την πλειονότητα των έργων της τραγωδίας. Ο Αγάθαρχος εισήγαγε στη ζωγραφική τη χρήση της προοπτικής περίπου τον 5ο αιώνα. Αυτή η περιγραφή οδηγεί σε ένα σημαντικό συμπέρασμα, ότι η παράσταση συνιστούσε ένα θέαμα ανοιχτού χώρου επειδή επιπλέον περιείχε σκηνικά γεγονότα. Όπως ήταν το <<εκκύκλημα>> το οποίο ήταν ένα τροχοφόρο βάθρο που πρόβαλε απ' την κεντρική θύρα υποβάλλοντας με ελάχι- στα σκηνικά στοιχεία. Επίσης συμβατική ήταν και η χρήση

της "μηχανής" ενός γερανού που μετεώριζε πάνω από τη σκηνή μορφές κυρίως θεούς όταν έπρεπε να φανεί ότι έρχονταν πετώντας από τον ουρανό.

Όλες αυτές οι αποσπασματικές πληροφορίες μολονότι δεν περιγράφουν άμεσα μια αρχαία παράσταση, συγκλίνουν πάντως σε μια γενική αλλά βασική διαπίστωση: ότι η λειτουργία του θεάτρου και επομένως η ερμηνεία των δραμάτων κινείτο μέσα σε ένα συμβατικό πλαίσιο όπου τα δραματικά είδη βρισκόταν σε σχέση αλληλεπίδρασεως με τον θεατρικό χώρο και η μορφή της ερμηνείας καθοριζόταν από παράγοντες αντικειμενικούς.

Θέμα : Θέατρο Επιδαύρου - Αρχιτεκτονική

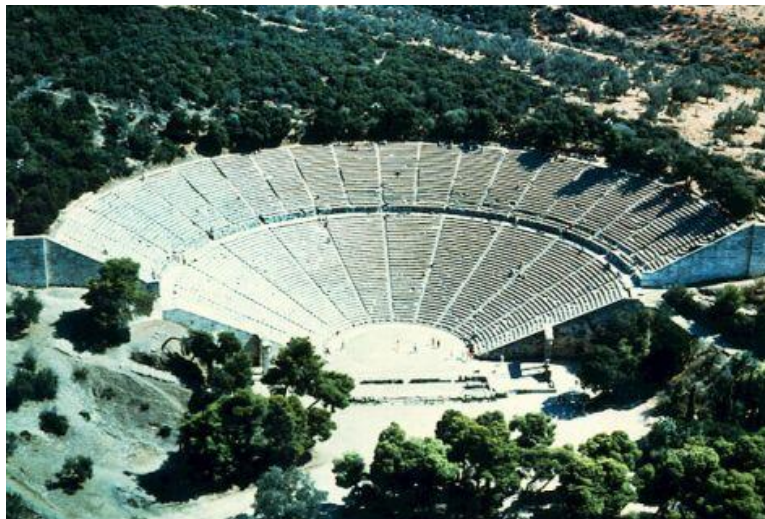
Είναι ένα από τα αρχαιότερα Θέατρα και βρίσκεται στην Αργολίδα στον Αρχαιολογικό χώρο του Ασκληπιείου. Είναι το καλύτερα διατηρημένο κτίσμα του Ασκληπιείου της Επιδαύρου. Σε αυτό συναντάμε τη χαρακτηριστική τριμερή διόρθωση του ελληνιστικού θεάτρου στη ιδανική της έκφανση : κοίλο, ορχήστρα, σκηνικό οικοδόμημα.

Η ορχήστρα του είναι απολύτως κυκλική με δάπεδο από πατημένο χώμα εγκιβωτισμένο σε λίθινο περιμετρικό δακτύλιο. Έχει διάμετρο 19,5 μέτρα και περιβάλλεται από ανοικτό αποχετευτικό αγωγό για την απομάκρυνση των νερών της βροχής από το κοίλο.

Το κοίλο του θεάτρου είναι άριστα προσαρμοσμένο στη φυσική καλότητα της βόρειας πλαγιάς του όρους Κυνάρτιο με κλίση περίπου τις 26 μοίρες. Αποτελείται από 2 μέρη που χωρίζονται από περιμετρικό διάμετρο :το κατώτερο έχει 34 σειρές εδωλίων και το ανώτερο που κατασκευάστηκε στη 2η οικοδομική φάση 121. Στενές κλίμακες ανόδου κατατέμνουν τα 2 μέρη σε σφηνοειδής κερκίδες. Σε κάτοψη το κοίλο υπερβαίνει το ημικύκλιο, η δε χάραξη του είναι ελαφρά ελλειψοειδής. Στα 2 άκρα καταλήγει δε ισχυρούς αναλημματικούς τοίχους.

Η χωρητικότητα του θεάτρου ανέρχεται περίπου σε 14.000 θεατές. Πυλώνες ιωνικού ρυθμού με 2 θύρες συνέδεαν αρχιτεκτονικά τη σκηνή με τα αναλήμματα του κοίλου. Η οριστική ακουστική του θεάτρου της Επιδαύρου που ασφαλώς θα ενισχυόταν από τον ανακλαστήρα του αρχικού σκηνικού οικοδομήματος οφείλεται στη τέλεια γεωμετρία του σχεδιασμού.

Ο Πausanias επισκέφτηκε το θέατρο της Επιδαύρου γύρω στα μέσα του 2αι μ.Χ. και εκφράζει απερίφραστο θαυμασμό για την ομορφιά και την αρμονία του. Ως αρχιτέκτονα του θεάτρου κατονομάζει τον Πολύκλειτο. Παραμένει αδιευκρίνιστο αν ο αρχαίος περιηγητής ταυτίζει τον Αρχιτέκτονα των οικοδομημάτων με τον ομώνυμο, κορυφαίο Αργείο γλύπτη του 5αι π.Χ. Η σημερινή μορφή του θεάτρου της Επιδαύρου είναι αποτέλεσμα διαδοχικών αναστηλωτικών επεμβάσεων .

Θέμα: Θέατρο Επιδαύρου - Σύντομο Αρχαιολογικό Χρονικό

Το θέατρο λειτούργησε επί αρκετούς αιώνες το 395 μ.Χ. Γότθοι που εισβάλλουν στην Πελοπόννησο προκαλούν σοβαρές καταστροφές στο Ασκληπιείο. Το 426 μ.Χ. ο Μέγας Θεοδοσίος απαγορεύει με διάταγμα την λειτουργία των Ασκληπιείων και το ιερό της Επιδαύρου κλείνει οριστικά ύστερα από σχεδόν 1000 χρόνια λειτουργίας. Φυσικές καταστροφές και ανθρώπινες επεμβάσεις ολοκληρώνουν την ερήμωση του χώρου. Το κοίλο του θεάτρου θάβεται σε προσχώσεις μικρού βαθμού και

διασώζεται. Αντιθέτως τα προέρχοντα λεηλατούνται συστηματικά καθ' όλη τη διάρκεια της Ενετοκρατίας και της Τουρκοκρατίας.

Το 1881 η Αρχαιολογική εταιρία ξεκινά συστηματική ανασκαφή. Παρ' ότι το σκηνικό οικοδόμημα είναι αφανισμένο το κοίλο αποκαλύπτεται σε καλή κατάσταση με μόνη φθορά τα γκρεμισμένα αναλήμματα. Σύντομα το θέατρο γίνεται διάσημο και ελκύει τη προσοχή της ελληνικής κοινής γνώμης της εποχής που διακατέχεται από το επίμονο ιδεολόγημα της ιστορικής συνέχειας με το ένδοξο αρχαιοελληνικό παρελθόν.

Η επανεμφάνιση του καλό διατηρημένου αργολικού θεάτρου ονομαστού ήδη από την αρχαιότητα συσχετίζεται στενά με το θέμα της αναβίωσης του αρχαίου δράματος. Το πιεστικό αίτημα για πολιτιστική και οικονομική αξιοποίηση των αρχαίων θεάτρων ωθεί σε βιαστικές λανθασμένες επεμβάσεις αποκατάστασης του κοίλου. Το 1967 αναστηλώνεται η δυτική πάροδος και ο παράπλευρος αναλημματικός τοίχος.

Δεύτερη φάση επεμβάσεων ακολουθεί αμέσως μετά τον πόλεμο. Αυτή τη φορά στόχος είναι πρωτίστως να στερεωθεί το μνημείο ώστε να καταστεί ασφαλές και κατάλληλο για φιλοξενία θερινών παραστάσεων αρχαίου δράματος στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Επιδαύρου. Πρόκειται για εκτεταμένες ανακατασκευές και αποκαταστάσεις που γίνονται από την τότε διεύθυνση αναστηλώσεων του Υπουργείου παιδείας υπό την εποπτεία του Α. Ορλάνδου και διαρκούν σχεδόν μια δεκαετία (1954-1963). Ανακατασκευάζονται πλήρως αμφότερα τα αναλήμματα, ο ανατολικός πυρήνας εισόδου, στερεώνονται όλα τα εδώλια του κάτω διαζώματος και προγραμματίζεται ανακατασκευή μέρους του προσκηνίου που τελικά δεν υλοποιείται λόγω χρήσης του χώρου για φεστιβάλ.

Θέμα: Αρχαία Μεσσήνη

Το θέατρο της αρχαίας Μεσσήνης λειτούργησε και ως χώρος μαζικών συγκεντρώσεων πολιτικού χαρακτήρα. Η πρώτη οικοδομική φάση του Θεάτρου της Μεσσήνης χρονολογείται στον πρώιμο 3ο αιώνα π.Χ. Η σκηνή με το προσκήνιο ανακατασκευάστηκαν στα χρόνια των αυτοκρατόρων Αυγούστου και Τιβέριου πάνω στα ερείπια της ελληνιστικής σκηνής, ενώ επισκευές μεγάλης κλίμακας πραγματοποιήθηκαν στο θέατρο γύρω στα μέσα του 2ου αιώνα μ.Χ.

Επίσης σύμφωνα με την μαρτυρία του Λιβίου πολλοί κάτοικοι της Μεσσήνης συγκεντρώθηκαν στο θέατρο της πόλης απαιτώντας να μεταφερθεί εκεί σε κοινή θέα ο περίφημος στρατηγός της Αχαϊκής Συμπολιτείας Φιλοποίμην ο Μεγαλοπολίτης, που είχε αιχμαλωτιστεί από τους Μεσσήνιους το 183π.Χ. Το κοίλο εδράζεται σε τεχνητή επίχωση συγκροτούμενη από ισχυρό ημικυκλικό ανάλημμα.

Θέμα: Ισθμός Κορίνθου

Η **Διώρυγα της Κορίνθου** είναι διώρυγα η οποία ενώνει τον Σαρωνικό με τον Κορινθιακό κόλπο, στη θέση του Ισθμού της Κορίνθου, λίγο ανατολικότερα από την πόλη της Κορίνθου.

Κατασκευάστηκε μεταξύ των ετών 1880-1893, έργο του έλληνα μηχανικού Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη. Η κατασκευή της είναι αποτέλεσμα της αναπτυξιακής πολιτικής του πρωθυπουργού Χαρίλαου Τρικούπη, ο οποίος με την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής στόχευε στη δημιουργία ενός σύγχρονου και οικονομικά ανεπτυγμένου κράτους.

Στα αρχαία χρόνια μεταξύ του τείχους του Ισθμού και του περιβόλου του υπήρχε η δίορκος, οδός μέσω της οποίας μεταφέρονταν εμπορεύματα και μικρά πλοία για να αποφευχθεί ο περίπλους της Πελοποννήσου.

Η ιδέα της διώρυγας υπήρχε ήδη από την εποχή του Περίανδρου, το 602 π.Χ. Ο πρώτος που προσπάθησε την υλοποίησή του ήταν ο Νέρων, το 66 μ.Χ., σε σχέδια του Ιούλιου Καίσαρα και του Καλιγούλα. Μετά το θάνατο του Νέρωνα, συνέχισε την προσπάθεια ο Ηρώδης ο Αττικός, ο οποίος όμως την εγκατέλειψε.

Οι εργασίες για τη διώρυγα άρχισαν το 1880, από την Διεθνή Εταιρεία της Θαλασσίας Διώρυγας της Κορίνθου. Λόγω έλλειψης κεφαλαίων το έργο ολοκληρώθηκε από εταιρεία του Ανδρέα Συγγρού το 1893.

Η διώρυγα έχει μήκος 6.346 m, πλάτος στην επιφάνεια της θάλασσας 24,6 m, στο βυθό της 21,3 m, ενώ το βάθος της κυμαίνεται από 7,50 έως 8 m.

Εργασία των μαθητριών:

Οικονομοπούλου Ι., Τσοροβά Ι., Φουντά Α.